

Η συγκέντρωση αρχίζει και όλα είναι συνειδητά

από Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας

Ξεσηκώθηκαν πάλι. Αυτές οι εφιαλτικές λέξεις ηχούν από σήμερα στους διαδρόμους των γραφείων της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης, στα υπόγεια της ΚΥΠ, στο Δημαρχιακό Μέγαρο Αθηνών και όπου αλλού επεξεργάζονται τη στρατηγική του δόγματος του νόμου και της τάξης. Χιλιάδες νέοι έδωσαν το παρόν στη μεγάλη πορεία αντίστασης και αλληλεγγύης χθες στα Προπύλαια, ξεπερνώντας κάθε προσδοκία προσέλευσης και μαζικότητας. Πάνω από 5000 χιλιάδες, στην πλειοψηφία τους νέοι άνθρωποι, διαδήλωσαν την άρνησή τους να παραδώσουν τα δικαιώματά τους στο κράτος, να αναθέσουν τη ζωή τους στους άλλους.

Είμαστε εδώ. Σε μια πορεία συνείδησης και ευθύνης σε μια πορεία από αυτές που προαναγγέλλουν το μέλλον. Το κίνημα αντίστασης ανανεωμένο με ευρεία κοινωνική συμμετοχή και απεύθυνση έβαλε τις βάσεις μιας μοναδικής πολιτικής και κοινωνικής αντιπολίτευση στο υπάρχον. Κανείς πλέον δεν μπορεί να εξαιρέσει και να καταστείλει το αντιεξουσιαστικό κίνημα το οποίο κρατά χρόνια τώρα ζωντανή τη φλόγα της αντίστασης ενάντια σε κάθε προσπάθεια της εξουσίας να περιορίσει το χώρο και το χρόνο της κοινωνίας των καταπιεσμένων. Μια πορεία συνείδησης που δεν ήταν δυνατόν να προβοκαρισθεί. Η αστυνομία απύσασα και όλα κύλησαν με τη ροή ενός κινήματος επιθυμίας και ανάγκης. Ακόμα μεγαλύτερο κοινωνικό μέτωπο ενάντια στην καταστολή.

Μπορούμε. Η αρχή έγινε, η αντίσταση συνεχίζεται.

Η Ρένα δεν φταίει – Ο Καπιταλισμός φταίει!

ανακοίνωση της Αντιεξουσιαστικής Κίνησης Αθήνας για τις τελευταίες εξελίξεις στο μέτωπο της διαχείρισης των απορριμάτων

Η χωματερή της Φυλής κλείνει προεκλογικά και ανοίγει μετεκλογικά. Ναι, αλλά η Ρένα Δούρου έκανε κάτι το απρόβλεπτο. Μέρους πριν παραδώσει την εξουσία της, κάλεσε την Εκτελεστική Επιτροπή (ΕΕ) του Ειδικού Διαβαθμιδικού Συνδέσμου Νομού Αττικής (ΕΔΣΝΑ) την Πέμπτη 1 Αυγούστου και αποφάσισαν την επέκταση του ΧΥΤΑ της Φυλής αλλά και την ιδιωτικοποίησή της. Οι διαγωνισμοί κοινοποιήθηκαν και τα κερδοσκοπικά λαγωνικά είναι έτοιμα να βουτήξουν στα σκουπίδια. Με άλλα λόγια, ο Πατούλης θα βρεθεί στο προσκήνιο σε μια βελούδινη διαδοχή. Αναμένουμε την προβλέψιμη καινούργια αισθητική. Τη λυματολάσπη μέσα και επίχρυσες γιρλάντες στην είσοδο της χωματερής της Φυλής. Βέβαια προίκα της Ρένας στον Πατούλη είναι και το λατομείο του Μουσαμά και καλά για ΧΥΤ, μη και δεν χωράνε στη Φυλή μετά την επέκταση.

Κατ' αρχάς, τις επιπτώσεις των κρατικών και εταιρικών σχεδιασμών τις υφίστανται εδώ και χρόνια οι κάτοικοι της δυτικής Αττικής, μιας περιοχής βιομηχανικά και περιβαλλοντικά κορεσμένης, που από το 1965 φιλοξενεί τη χωματερή των Λιοσίων. Η χωματερή αυτή υποτίθεται ότι έχει αναστείλει τη λειτουργία της από το 2006 αλλά σε έλεγχο, που πραγματοποιήθηκε το 2008, διαπιστώθηκε ότι συνεχίζονταν οι αποθέσεις στερεών αποβλήτων ακόμη και σε αποκαταστημένα τμήματά της, ενώ στο χώρο υπήρχαν απορρίμματα που δεν ήταν καλυμμένα με χώμα, έντονη δυσοσμία, διάσπαρτες μικροποσότητες αποβλήτων και συνεχής ροή υγρών αποβλήτων που κατέληγαν σε παρακείμενο ρέμα.

Πέρα από τα οικιακά απόβλητα η χωματερή δέχεται και (με απόφαση του ΣτΕ) θα συνεχίσει να δέχεται μέρος της

λυματολόσσης της Ψυττάλειας. Ας σημειωθεί ότι ενώ στο σχεδιασμό του έργου προβλεπόταν τέτοια εγκατάσταση στην Ψυτάλλεια, προκρίθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ η μεταφορά και η εναπόθεση της λυματολόσσης στο ΧΥΤΑ Ν. Λιοσίων λόγω των εσόδων που απέφερε η μεταφορά αυτής στο δήμο, στον Ενιαίο Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής (ΕΣΔΚΝΑ) και στις εταιρείες μεταφοράς.

Επιπλέον στο ΧΥΤΑ υπάρχει υποδομή για την κάυση μολυσματικών ιατρικών αποβλήτων. Ωστόσο παρά την υποχρέωση της ανάδοχου εταιρίας να διαχειρίζεται τις παραγόμενες τέφρες, αυτές αποθηκεύονται σε παρακείμενο χώρο στεγασμένο στον ΧΥΤΑ Δυτικής Αττικής, θέτοντας σε άμεσο κίνδυνο την υγεία των εργαζομένων στο ΧΥΤΑ και των κατοίκων των πέριξ περιοχών.

Σε παρακείμενη περιοχή, με συνοπτικές διαδικασίες λόγω υπερκορεσμού του ΧΥΤΑ Λιοσίων, κατασκευάστηκε και λειτουργεί από 2008 το ΧΥΤΑ Φυλής. Από την πρώτη όμως μέρα λειτουργίας του διαπιστώθηκε ότι το ΧΥΤΑ δεν πληρεί ούτε καν τις προϋποθέσεις της εγχώριας και της Κοινοτικής νομοθεσίας (ακάλυπτα ή μη πλήρως καλυμμένα απορρίμματα, δεν υπάρχει αντιπλημμυρική τάφος, διαρροή υγρών αποβλήτων στο έδαφος), με αποτέλεσμα η χώρα να παραπέμπεται στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο και να απειλείται με κλείσιμο του ΧΥΤΑ, επιβολή προστίμων καθώς και με επιστροφή των ευρωπαϊκών κονδυλίων που διατέθηκαν για την κατασκευή και ανέρχονται στο 75% του κόστους.

Εκτός όμως από τη δυτική Αττική το κόστος της ανεύθυνης αυτής πολιτικής πληρώνουν επίσης οι κάτοικοι που αντιδρούν στη δημιουργία αντίστοιχων –πολλά υποσχόμενων και επί της ουσίας καταστροφικών– μονάδων (εγκαταστάσεις μηχανικής ανακύκλωσης, βιολογικής ξήρανσης και ΧΥΤΑ, κομποστοποίησης προδιαλεγμένου υλικού) στην περιοχή τους. Το έχουν πληρώσει με ζωές, με τραυματισμούς, ποινικές διώξεις, πρωτοφανή καταστολή και στοχοποίησή τους ως υπαιτίων της αδιέξοδης σημερινής κατάστασης.

Εντούτοις, από τη Λευκίμμη της Κέρκυρας και το Γραμματικό της

Αττικής μέχρι το Ελληνικό των Ιωαννίνων οι τοπικές κοινωνίες σε όλη την Ελλάδα απειθαρχούσαν και απειθαρχούν στις κεντρικές αποφάσεις, που έχουν ως κύριο κριτήριο την κερδοσκοπία κάποιων μέσα από το πρόβλημα των σκουπιδιών, λεηλατώντας και υποβαθμίζοντας τις ζωές μας και το φυσικό περιβάλλον. Είναι αναγκαίος και ώριμος πλέον ο συντονισμός μεταξύ όλων αυτών των τοπικών κοινωνιών, που μοιράζονται τις ίδιες εμπειρίες αγώνα, ώστε να βγουν από τη θέση του θύματος των κρατικών πολιτικών και να αναδείξουν με κοινές θέσεις αγώνα τη δίκαιη και χρηστή πρόληψη και διαχείριση των απορριμμάτων ως κεντρικό πολιτικό ζήτημα. Μαζί με τους Κερατιώτες και τους λοιπούς αγωνιζόμενους κατοίκους της Λαυρεωτικής στεκόμαστε και όλοι εμείς οι κάτοικοι του λεκανοπεδίου, που δεν θεωρούμε το πρόβλημα των σκουπιδιών τοπικό και δεν δεχόμαστε να γίνονται περιοχές της Αττικής ο σκουπιδόλακος της Αθήνας και μάλιστα με αντιδραστικά κοινωνικά – ταξικά κριτήρια.

Για μία Εναλλακτική, από τα κάτω Διαχείριση των Σκουπιδιών μας

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, παρά την οργανωμένη προσπάθεια της πολιτείας να μας πείσει ότι το πρόβλημα έγκειται στην έλλειψη υποδομών και στην καθυστέρηση κατασκευής τους, φαίνεται ξεκάθαρα ότι ουσιαστικά το πρόβλημα είναι η διαφθορά των εμπλεκόμενων φορέων κι η αδυναμία άσκησης κοινωνικού ελέγχου, καθώς εγκαταστάσεις τέτοιου μεγέθους χωροθετούνται αναγκαστικά εκτός πόλεων και μακριά από τα βλέμματα των δημοτών. Άρα μια πιο ρεαλιστική προσέγγιση καταρχάς θα πρότεινε τον καταμερισμό του φόρτου ανά περιοχή με μικρότερες, φθηνότερες κι ευκολότερα διαχειρίσιμες εγκαταστάσεις εντός των πόλεων. Επιπλέον καθώς είναι κοινός τόπος πλέον ότι η παραγωγή σκουπιδιών δεν είναι σε καμιά περίπτωση ανέξοδη, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση και γενικότερα στον περιορισμό των σκουπιδιών.

Δευτερευόντως, θα πρέπει να ανακτώνται τα υλικά που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν και δεδομένου ότι αυτό πραγματοποιείται ευκολότερα από αυτόν που τα δημιουργεί η διαλογή πρέπει να γίνεται στην πηγή. Τέλος η διαχείριση των απορριμμάτων ως

κοινωνικό αγαθό δεν μπορεί να ελέγχεται από ιδιωτικά συμφέροντα καθώς και τα όποια οφέλη από τα ανακτήσιμα υλικά θα πρέπει να επιστρέφονται στην κοινωνία. Με αυτό τον τρόπο ο όγκος των απορριμμάτων που χρειάζονται να θαφτούν μειώνεται δραστικά (έως 90%).

* Διαλογή – Διαχωρισμός στην πηγή * Επαναχρησιμοποίηση * Ανακύκλωση

* Κομποστοποίηση

* Κοινωνικός, εργατικός έλεγχος στο παραγόμενο προϊόν * Κοινωνική συμμετοχή στη διανομή * Άμεση δράση με Άμεση δημοκρατία

–ΚΑΝΕΝΑ ΧΥΤΑ ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΠΟΥΘΕΝΑ–

Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας

Πηγή www.antiauthoritarian.gr :

Η Ρένα δεν φταίει – ο Καπιταλισμός φταίει!

Πάλι εκλογές; Να φτύσουμε από μέσα μας το χτικιό της ανάθεσης

του Γιώργου Κτενά

Με την κοινοβουλευτική ατζέντα να έχει στην κορυφή τις εκλογές της 7ης Ιουλίου, ας πούμε δύο λόγια για τον ΣΥΡΙΖΑ που αναδείχθηκε διαχειριστής κυβερνητικής εξουσίας με

συγκεκριμένους όρους. Με την Αριστερά (παντού στον πλανήτη) παραδοσιακά να κινείται στα όρια σοσιαλδημοκρατίας – ρεφορμισμού, υπήρχε και στην Ελλάδα συγκεκριμένο πεδίο δράσης. Χωρίς κριτική στο κυρίαρχο φαντασιακό ανάπτυξης από τον ΣΥΡΙΖΑ, αποκαλύφθηκαν βαθύτερες αιτίες σύγκρουσης με το υπάρχον, που αφορούν μεταξύ άλλων τη θέσμιση, την ανάθεση, τον κρατισμό· την κυριαρχία των αφαιρέσεων και την πολιτική των αριθμομηχανών και των λογιστών μέσα από γερασμένες θεσμώσεις, που δεν γίνεται να αλλάξουν, επειδή άλλαξαν τα πρόσωπα που βρέθηκαν σε αυτές: υπουργικά γραφεία και αυτοκίνητα υπήρχαν πριν, υπουργικά γραφεία και αυτοκίνητα υπάρχουν και τώρα.

Η θεσμισμένη χρονικότητα του κοινοβουλευτισμού κρατάει χαμηλά τη λαϊκή συνειδητότητα. Αλλά τα κινήματα και η ίδια η κοινωνία δεν πρέπει να εγκλωβίζονται σε θεσμώσεις και κενολογίες της νεωτερικότητας. Η δική τους χρονικότητα και τα προτάγματα δεν επηρεάζονται και δεν πρέπει να επηρεάζονται από ημερομηνίες εκλογών και οτιδήποτε άλλο αναδεικνύει τον ψηφοφόρο – καταναλωτή πολιτικών. Είναι διαφορετική η ατζέντα του κοινοβουλευτισμού, κι εκείνων που επιζητούν αμεσοδημοκρατικές και αυτοδιαχειριστικές λύσεις και κοινωνικό έλεγχο στα κοινά αγαθά (ενέργεια, Πανεπιστήμιο κ.λπ). Τα παραδείγματα στην Ελλάδα είναι αρκετά: Από το αντι-gold κίνημα στις Σκουριές, μέχρι τη ΒΙΟ.ΜΕ., τις κινήσεις για την ενέργεια και το νερό, το κίνημα ενάντια στις εξορύξεις στην Ήπειρο κ.α. Την ώρα που μυρίζει πόλεμος στην κυπριακή ΑΟΖ, η νυν κυβέρνηση περίπου δημιούργησε ιδιωτική ΑΟΖ στη θάλασσα της Κρήτης για τις πετρελαϊκές εταιρείες, με ενοίκιο 200 ευρώ/τετρ. χλμ. ανά έτος χρήσης (δεν υπάρχει κανένα λάθος, αυτό είναι το ποσό).

Η μικροπολιτική στα παράθυρα της τηλεδημοκρατίας δεν μπορεί να έχει σχέση με την πολιτική ατζέντα της κοινωνίας και των κινήματων, όπως αυτή ξεγύμνωσε την αναντιστοιχία του κυβερνητικού από τον (όποιο) κοινωνικό ΣΥΡΙΖΑ: Αν ήθελε καθημερινή και αμφίδρομη σχέση με την κοινωνία για να δώσει τη μάχη του κοινωνικού μετασχηματισμού, έπρεπε ήδη από την εποχή της αντιπολίτευσης να έχει μετατρέψει σε αγωνιστική κοινωνική

δύναμη τα εκλογικά του ποσοστά και να ταύτιζε την κοινοβουλευτική αντιπολίτευση με την κοινωνία.

Υπάρχουν ακόμα όμως εγχειρήματα και φαντασιακά (που για ένα διάστημα ακόμα και ενσωματώθηκαν στις αφηγήσεις του ΣΥΡΙΖΑ) που αναδεικνύουν το Δημόσιο ενάντια στο Κρατικό και το Ιδιωτικό, δίνοντας με αξιοπρεπείς όρους ένα δυνατό σήμα αυτοθέσμησης και αυτοοργάνωσης. Όχι για να εκφράσουν την κοινωνία αλλά για να εκφραστούν μέσα από αυτή, μέσα από τις σύγχρονες ανάγκες της και τις αναγνώσεις που γίνονται σε αυτές. Δεν είναι η απόφαση του Τσίπρα να σπάσει το εμπάργκο στον ΣΚΑΪ, που νοσηματοδοτεί, ούτε το χυδαίο δήθεν απολιτικό προφίλ της Athens Voice, που ξεγυμνώθηκε. Αντίθετα, το Sea Watch3 δείχνει τον δρόμο αυτό το διάστημα και η τολμηρή καπετάνισσά του.

Κλείνοντας, δύο λόγια στους ανθρώπους του κινήματος που χάλασε η ψυχολογία τους με τη συντριβή του ΣΥΡΙΖΑ στις Ευρωεκλογές και την αναμενόμενη ήττα στις βουλευτικές: Η εσωτερίκευση της εκλογικής αντιπροσώπευσης, της ανάθεσης δηλαδή σε τυπική διαδικασία ετερονομίας, καλό θα ήταν σιγά-σιγά να τους απομαγεύσει. Να φτύσουν το χτικιό από μέσα τους και να ανασάνουν ξανά καθαρό αέρα. Στις αστικές δημοκρατίες δεν υπάρχουν αυθόρμητες θεσμικές διευθετήσεις στα ζητήματα που απασχολούν την κοινωνία. Μόνο πίεση και διεκδίκηση από τα κάτω. Αυτή η πίεση και η διεκδίκηση είναι που φέρνει την αλλαγή και όχι το αν ο κυβερνητισμός είναι δεξιός ή αριστερός. Εντός νεοφιλελευθερισμού, αυτά είναι μόνο για τους τροχονόμους.

Σταματήστε να αναρωτιέστε: Να τι να ψηφίσουμε στις εκλογές

του Γιώργου Κτενά

Κάθε κοινωνική τάξη πραγμάτων διασφαλίζει τη θέση της, σχηματίζοντας μία συγκεκριμένη ψυχική δομή σε όλα τα στρώματα του πληθυσμού. Στοιχειοθετείται ιστορικά πως στις ταξικές κοινωνίες η άρχουσα τάξη στηρίζεται στην εκπαίδευση και στον θεσμό της οικογένειας για να διατηρηθεί, δημιουργώντας τις κατάλληλες μορφές χαρακτήρα. Με τα πρότυπα του από έδρας εκπαιδευτικού και του πατερφαμία να κυριαρχούν, αποτελεί συγκεκριμένη και σταθερή ψυχική δομή η ανάγκη κάθετης μορφής οργάνωσης και λειτουργίας. Τόσο σε επίπεδο καθημερινότητας, όσο και με την ύπαρξη εξουσιαστικού κράτους που τροφοδοτούν οι κυβερνήσεις. Τις οποίες, βέβαια, έχουμε τη “δυνατότητα” να εκλέγουμε, ψηφίζοντας κάθε τέσσερα χρόνια.

Η ψήφος στις εκλογές, όμως, δεν εκφράζει μία άποψη. Ο ρόλος της είναι να αναθέσει μία εντολή. Με την ανάθεση της εξουσίας να συναντιέται τόσο στο δημόσιο όσο και στο αστικό δίκαιο. Σε αντίθεση με το αστικό δίκαιο όμως, η κοινοβουλευτική εντολή (δημόσιο δίκαιο) δίνεται εν λευκώ. Οι υποψήφιοι δεν δεσμεύονται για τίποτα και διατηρούν την εξουσία τους χωρίς να λογοδοτούν ποτέ. Στην ουσία δηλαδή η αντιπροσωπευτική δημοκρατία δεν λειτουργεί –είναι μη δημοκρατία.

Μία σκέψη που εκφράζει ο Ρουσσώ στο Κοινωνικό Συμβόλαιο, αναφέρει πως οι Άγγλοι είναι ελεύθεροι μόνο μία φορά κάθε πέντε χρόνια: Όταν ψηφίζουν. Με την ευχή ο Γαλλοελβετός φιλόσοφος να μην είχε πρόβλημα, αν μπορούσε να το μάθει, θα συμπληρώσουμε τη σκέψη του: Ούτε τότε οι πολίτες είναι ελεύθεροι. Γιατί στις εκλογές δεν αναθέτουν την κοινοβουλευτική εντολή στους άξιους, αλλά σε εκείνους που έχουν αναδείξει τα κομματικά επιτελεία, τα ΜΜΕ, τα κέντρα εξουσίας κλπ.

Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία αποτελεί μία νεωτερική ιδέα (το αντιπροσωπευτικό καθεστώς εμφανίστηκε στη μεσαιωνική Δύση), που στη βάση της έχει την πολιτική ετερονομία.

Η μοναδική δημοκρατία που μπορεί να είναι αποδεκτή, είναι εκείνη που βάζει τον αυτόνομο άνθρωπο στο επίκεντρο της αφηγηματικής βαρύτητας: Η άμεση δημοκρατία.

Πώς μπορεί να υπάρξει; Καταργώντας τα παρασιτικά τμήματα της κοινωνίας, καταρρίπτοντας την κυριαρχούσα αντίληψη του ανταγωνισμού-πρωταθλητισμού, εκλέγοντας αιρετούς και άμεσα ανακλητούς αξιωματούχους, δημιουργώντας τοπικές αυτόνομες οργανώσεις κλπ. Το μόνο που χρειάζεται για να στρίψουμε το τιμόνι της ζωής μας στην πλευρά που θέλουμε, είναι να βάλουμε πάνω του τα χέρια μας.

Πολλές φορές όταν εκφράζονται τέτοιες απόψεις, δημιουργείται μία λανθασμένη αντίληψη έχθρας για την ψήφο. Και, σχεδόν πάντα, μπαίνει το ίδιο ερώτημα: «Ωραία, τότε τι να ψηφίσουμε;».

Ξεκάθαρα, λοιπόν: Δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα με την ψήφο. Κάθε άλλο μάλιστα, καθώς κατακτήθηκε με πολλές θυσίες και δεν ήταν πάντοτε δεδομένη για όλους. Για αυτό χρειάζεται να την αναδείξουμε περαιτέρω και όχι να την αλλοτριώσουμε μέσω της ψευτο-ανάθεσης και της ενσωμάτωσης. Το ερώτημα, στη σωστή του βάση, δεν είναι το «Τι να ψηφίσουμε», αλλά «Πότε πρέπει να ψηφίσουμε». Και η απάντηση είναι το ίδιο ξεκάθαρη: Κάθε μέρα, με τον τρόπο ζωής μας.

Στηρίζοντας και συμμετέχοντας στους πυρήνες νέας νοηματοδότησης του ατομικού και συλλογικού φαντασιακού, που αρχίζουν από το πώς θα σβήσουμε το τσιγάρο όταν είμαστε στην εξοχή και συνεχίζουν μέχρι τις κάθε λογής δομές αυτοδιαχείρισης, παρέμβασης στην κοινωνία. Από τις πορείες ενάντια στις εξορύξεις στην Ήπειρο, μέχρι εκείνες για τη δολοφονία του Ζακ και το Pride που πλησιάζει.

Ας σταματήσουμε να αναρωτιόμαστε, λοιπόν, και ας στηρίξουμε καθημερινά το κόμμα της νέας κοινωνίας που γεννιέται, προκειμένου να δημιουργήσουμε το νέο κοινωνικό φαντασιακό που έχουμε ανάγκη.

Προσευχή με τα δικά μας λόγια: Άνθρωποι συγχωρήστε Τον

του Γιώργου Κτενά

Το κεντρικό νόημα της μεσαιωνικής φιλοσοφίας, ήταν ότι οι καθολικές έννοιες ήταν αυθυπόστατες και υπερτερούσαν των εμπειρικών παρατηρήσεων και πραγμάτων. Ο μεσαιωνικός άνθρωπος ήταν δεμένος με τη γη, τον διαπότιζε η κανονικότητα του φυσικού κύκλου, σε ένα σχήμα αυστηρής κοινωνικής ιεραρχίας που είχε θεία προέλευση. Πάνω σε αυτό το σύστημα ο θεός ήταν καθολικός εξουσιαστής. Οι άνθρωποι μπορούσαν να υπομείνουν την αθλιότητα που βίωναν ακριβώς λόγω της λυτρωτικής ελπίδας που έφερε ο Χριστός Πάσχων, αγκαλιάζοντας την κοινωνική συντριβή τους. Γιατί το άτομο εκκολαπτόταν μέσω της υπερατομικής συνείδησης (ο μεσαιωνικός άνθρωπος λειτουργούσε ακριβώς μέσα από την εξάλειψη της προσωπικότητάς του) και η χριστιανική εκκλησία αποτελούσε και αποτελεί ακόμα την καλύτερη έκφραση αυτής της συνείδησης. Άρα ο πραγματικός κόσμος «ζωγραφιζόταν» από την θρησκευτική έμπνευση, καθώς ο μοναδικός λόγος που ο μεσαιωνικός άνθρωπος σκεφτόταν, ήταν επειδή πίστευε! Ας ψάξουμε να βρούμε τις διαφορές με όσα συμβαίνουν ακόμα στις μέρες μας.

Μπορεί σε πρώτη ανάγνωση να μοιάζει παράταιρο, αλλά ακόμα και οι κομβικές έννοιες του συνταγματισμού αποτελούν κληροδότημα

της, τρόπον τινά, πολιτικής θεολογίας, δηλαδή του συγχρωτισμού της πολιτικής φιλοσοφίας με τη θεολογία. Στον Μεσαίωνα το φυσικό δίκαιο είχε θεϊκή καταγωγή, καθώς είδαμε ήδη ότι η Ιδέα (-το καθολικό) θεωρούνταν ανώτερη από την Ύπαρξη (-το ειδικό), άρα ήταν ανώτερο από τον λόγο ή το νόμο του βασιλιά. Άρα η κοσμική εξουσία υστερούσε μπροστά στην Εκκλησία, έως ότου η εκκοσμίκευση αναίρεσε το ίδιο το περιεχόμενο του δικαίου. Δηλαδή ο θεός πέρασε σε δεύτερο πλάνο και στη θέση του βρέθηκε αρχικά ο βασιλιάς, έστω και ως ελέω θεού, αλλά και το έθνος μετά τον 18^ο αιώνα. Δεν αναιρέθηκε δηλαδή η πατέντα της κυριαρχίας, γιατί αυτή η κυριαρχία είναι που τελικά μας ενδιαφέρει, αλλά ο φορέας της.

Η Αναγέννηση θα μπορούσε να υποστηρίξει κάποιος ότι έδωσε στον άνθρωπο το ερέθισμα για να βρει μέσα του τον θεό, παρά να τον συλλάβει εξωτερικά ως ζοφερό ριζικό όπως τον ήθελε ο μεσαιωνικός μυστικισμός. Κι εδώ είναι ο βατήρας για το άλμα μακριά τουλάχιστον από την πνιγηρή πατριαρχία της θρησκείας, κάθε θρησκείας, αν και πολύ φοβάμαι ότι αυτά τα νέα δεν έχουν φτάσει ακόμα στη χώρα μας.

Όταν ο Μπρεχτ αντιμετώπισε τη διαλεκτική ως τρόπο ζωής, στο ερώτημα που έβαλε για την ύπαρξη του θεού, απάντησε ως κ. Κ. ότι το πιο σημαντικό δεν είναι το αν υπάρχει θεός, αλλά κατά πόσο θα άλλαζε τη ζωή ενός ανθρώπου μια τέτοια απάντηση (*Ιστορίες του κ. Κούνερ*). Θα συμπλήρωνα στο ίδιο ερώτημα, ότι έχει ενδιαφέρον και η μορφή του θεού. Ο Ράιχ αντιμετωπίζει ως θεό τον έρωτα που κάνουν δύο ερωτευμένοι άνθρωποι. Συντάσσομαι απόλυτα: Αν αυτή είναι η εικόνα και η μορφή Του, αυτόν τον θεό θέλω. Είναι όμως έτσι; «*Άνθρωποι, συγχωρήστε Τον*», αναφώνησε από τον σταυρό ο Ιησούς του Σαραμάγκου (*Το κατά Ιησούν Ευαγγέλιο*) όταν διαπίστωσε ότι η έλευσή Του στη Γη ταυτίστηκε με τα ποτάμια πόνου και αίματος που έφερε ο θάνατός Του. Κι αυτά τα ποτάμια τρέχουν ακόμα. Τα παραδείγματα είναι πρόσφατα, πολλά και έχουν την ευλογία Του. Πρέπει να μάθουμε να προσευχόμαστε με τα δικά μας λόγια, στη δική μας καθημερινή Παναγιά, αν θέλουμε να κάνουμε το πέρασμα προς την ελευθερία.

Και κάποια μέρα να Τον συγχωρήσουμε για όλα τα δεινά που μας έχει φέρει. Η μήπως είναι ασυγχώρητος;

Διεθνές συνέδριο για τη Ρωσική Επανάσταση

Τι

ήταν η Ρωσική Επανάσταση; Μπορούμε να συναγάγουμε μια σαφή απάντηση, κάτι περισσότερο από έναν αιώνα μετά; Είναι σωστό να μιλάμε για τη

Ρωσική Επανάσταση, σαν να ήταν ένα ενιαίο γεγονός και όχι μια γιγάντια τεκτονική κίνηση; Απαντήσεις σε ερωτήματα σαν αυτά θα προσπαθήσει να σκιαγραφήσει το διεθνές συνέδριο «Ρωσική Επανάσταση. Η διαρκής πρόκληση», που θα λάβει χώρα στη Νομική Σχολή της Αθήνας στις 12-14 Απριλίου 2019. Ένα πλήθος ανδρών και γυναικών από πολιτικούς χώρους και περιοδικά, κινήματα και πανεπιστήμια θα συναντηθούν με στόχο να αναδείξουν τις αθέατες πλευρές μιας κοσμοϊστορικής εποχής.

πλευρές όπως η μεγάλη κοινοτική παράδοση της Ρωσίας ή η στάση των αναρχικών και των σοσιαλεπαναστατών στα χρόνια της Επανάστασης, που ξεχάστηκαν ή συγκαλύφθηκαν από την «ιστορία των νικητών», τόσο στη φιλελεύθερη όσο και στη λενινιστική εκδοχή της.

Σε

αυτή την αναζήτηση, εκτός από τους ανθρώπους που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, θα συμμετάσχουν ομιλητές από άλλες 6 χώρες: τη Ρωσία, την Αγγλία, την Ιταλία, τη Γερμανία, τη Σκωτία και τη Γαλλία. Ανάμεσά τους, οι διεθνούς φήμης μελετητές της Ρωσικής Επανάστασης Alexander Shubin, Alla Morozova, Dmitry Rublev, Konstantin Morozov, Renaud Garcia, Teodor Shanin, Viktor Kondrashin, Yaroslav Leontyev, Ettore Cinnella, Nikolas Pissis και Yiannis Kokosalakis.

Μετά τη λήξη των συνεδριών, που εκτείνονται σε μεγάλο εύρος για να περιλάβουν θεματικές όπως η τεχνολογία, η ιστορία, το έμφυλο και το αγροτικό ζήτημα και ο ολοκληρωτισμός, θα ακολουθεί συζήτηση και παρεμβάσεις του κοινού. Γι' αυτόν τον λόγο, η προσέλευση όλων των ενδιαφερόμενων στις αίθουσες της Νομικής και η συμμετοχή τους στις συζητήσεις είναι ιδιαίτερα σημαντική για την επίτευξη των στόχων του συνεδρίου.

INTERNATIONAL
CONFERENCE
ON RUSSIAN
REVOLUTION

**ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΓΙΑ ΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ**
Κριτικές προσεγγίσεις σε μία διαρκή πρόκληση

**12 - 13 - 14
ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2019
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ**

Διεθνείς συμμετοχές

**Ettore Cinnella | Renaud Garcia
Yiannis Kokosalakis | Viktor Kondrashin
Iaroslav Leontyev | Konstantin Morozov
Alla Morozova | Nikolas Pissis | Dmitry Rublev
Teodor Shanin | Alexander Shubin**

congress1917.gr | #congress1917

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το συνέδριο μπορούν να βρεθούν στο <https://congress1917.gr/>

Τα στρατόκαυλα μαρς των παρελάσεων

του Γιώργου Κτενά

Σταχυολογώντας απόψεις τολμηρών διανοητών, συναντάμε το σχολείο ως μια από τις υποχρεωτικές συνθήκες για την ηγεμονία του Κράτους. Η κάθετη μορφή οργάνωσης και οι εξουσιαστικές σχέσεις που συγκροτούν τη μαθησιακή προσέγγιση στα σχολεία, ταυτίζονται με τον εκπαιδευτικό ζουρλομανδύα. Αποτυπώνοντας την πρώτη μορφή διακρίσεων, ενδεδυμένες με το πέπλο δασκάλου-μαθητή. Αν και αποτελούν ξεκάθαρο προθάλαμο των μετασχολικών κοινωνικών διακρίσεων.

Κι εδώ θα μπορούσαν να ανιχνευτούν πεδία διαφορετικής μορφωτικής εκπαίδευσης, όπως είναι για παράδειγμα η δωρεάν είσοδος σε εναλλακτικές πηγές μάθησης (θέατρα, κινηματογράφους, μουσεία κ.α.), ως δια βίου εμπειρία η οποία αποτελεί καθιερωμένη κοινωνική πρακτική. Μακριά από το τρίπτυχο Πατρίδα-Θρησκεία-Οικογένεια που έχει γεμίσει με αίμα και βία την ανθρωπότητα και ενθαρρύνει την κοινωνική αποβλάκωση και τον κυνισμό.

Για τον Χάμπερμας οι καθιερωμένες ιδέες αποτελούν τον πρώτο μηχανισμό ανάγνωσης της πραγματικότητας, παράγοντας και αναπαράγοντας τις κοινωνικές ανισότητες. Με το σχολείο να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο καθώς λειτουργεί, τελικά, ως μηχανισμός καταστολής των ελεύθερων ιδεών. Ήδη από τον 18ο αιώνα υπήρξε προσπάθεια επαναπροσέγγισης της παιδαγωγικής πρακτικής, μέσω του παραγκωνισμού τού θρησκευτικού δογματισμού (για αιώνες η φιλοσοφία λειτούργησε ως θεραπαινίδα της θρησκείας) που έφερε, παράλληλα, στο προσκήνιο τη διαλλεκτική φύσης-ανθρώπου. Απέναντι στη στείρα αποστήθηση και τις πειθαρχίες που αυτή

επιβάλλει, υπήρξε η μορφή της εκπαίδευσης που επεδίωξε την άρση του διαχωρισμού διανοητή-χειρώνακτα. Μια διαφορετικού τύπου εκπαίδευση όχι για την κοινωνία, αλλά παρέα με την κοινωνία στο σύνολό της, με τελικό σκοπό την ίδια την κοινωνική απελευθέρωση. Πώς θα μπορούσε να υπάρξει αυτή η κοινωνική απελευθέρωση σήμερα; Εδώ θα μπορούσε να φανεί χρήσιμη η κεκτημένη γνώση από τις μελέτες του Ράιχ, καθώς χρειάζεται πρωτίστως να αλλάξει η χαρακτηριστική των ανθρώπων. Τα επιθετικά χαρακτηρολογικά χαρακτηριστικά και η αδυναμία λήψης και προσφοράς ηδονής, ταυτίζονται. Για αυτό και ο Χίτλερ είχε μαζί του μεγάλος μέρος της γερμανικής εργατικής τάξης, πλην των καπιταλιστών, καθώς είχε υποτάξει τη σεξουαλικότητά της. Δημιούργησε, δηλαδή, αυταρχικές προσωπικότητες που τις υπέτασσε σε μια γενική αρχή: εκείνη του Φύρερ. Στη *Μαζική Ψυχολογία του Φασισμού* ο Ράιχ αναλύει πώς η μητέρα εξομοιώνεται με το έθνος (που παράλληλα είναι ταυτισμένο με το Κράτος) και ο πατέρας με τον ηγέτη. Με τις στολές και τις παρελάσεις να αποτελούν αφενός νομιμοποιητικό παράγοντα εθνικισμού (μέσω της δημιουργίας ενιαίας Ιδεολογίας), αφετέρου υποκατάστατο σεξουαλικής ικανοποίησης.

Πρέπει να αποκρυσταλλώσουμε ότι τα στρατιωτικά μαρς των μαθητικών παρελάσεων, αναμετρώνται με την ίδια την ανθρώπινη φύση, τη σεξουαλικότητα, την κοινωνική απελευθέρωση. Δημιουργώντας στρατόκαυλους μαθητές της καθημερινότητας, ανυποψίαστα καταπιεσμένους από αφελείς δοξασίες. Με αυστηρή πειθαρχία σε αυθαίρετα εκπαιδευτικά προγράμματα και εθνικιστικού τύπου εκδηλώσεις. Μήπως σε αυτές τις εκδηλώσεις πρέπει να αναζητήσουμε, πρωτίστως, την άκρη του νήματος που οδηγεί στο μαθητικό bullying;

Μαθαίνουμε στα παιδιά να μισούν τη Δευτέρα ήδη από το απόγευμα της Κυριακής. Κάθε Κυριακής. Κι αυτό είναι κάτι που πρέπει να αλλάξει. Όπως και η συμμετοχή τους στις παρελάσεις, καθώς η βαρβαρότητα δεν μαθαίνει ποτέ καλούς τρόπους. Καταργείται. Και από αυτή τη βαρβαρότητα οφείλουμε να προστατεύσουμε τους μαθητές.

Κατίνα Χαντζάρα, μια πόρνη για να την κηρύξουμε αγία

του Γιώργου Κτενά

Η Δημοκρατία απαντιέται ως οικουμενικό πολιτικό ιδεώδες, επειδή νομιμοποιείται στην επίκλησή της από την αυτόνομη κοινότητα στη Ροζάβα, όπου μάχονται για τον ξεριζωμό του φόβου, μέχρι τον Κιμ Γιονγκ Ουν στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βόρειας Κορέας και τη celebrity πολιτική τάση τού Ντόναλντ Τραμπ.

Μάλιστα ο τελευταίος (και όχι μόνο αυτός, καθώς το κοπιράιτ των δημοκρατικών επεμβάσεων του αμερικανικού επεκτατισμού χάνεται στα βάθη των χρόνων), θέλει να ενισχυθούν και να επεκταθούν οι δημοκρατικοί θεσμοί και παρεμβάσεις, στο όνομα μάλιστα της ίδιας της Δημοκρατίας. Δίνοντας προτεραιότητα στην ενθάρρυνση και στήριξη placebo δημοκρατικών διαδικασιών, όπως είναι για παράδειγμα τα δημοψηφίσματα εντός αστικών δημοκρατιών. Αρκεί να θυμηθούμε τι συνέβη στο πρόσφατο δημοψήφισμα στην Ελλάδα και, κυρίως, να το θυμηθούν οι ρομαντικοί που πίστεψαν ότι η λαϊκή βούληση που εκφράστηκε σε αυτή τη μορφή, δεν θα ενσωματωνόταν στην επιθυμία του οικονομικού Διευθυντηρίου.

Και είναι αλήθεια ότι υπάρχουν άνθρωποι που έχουν πιστέψει και αφομοιώσει ότι τα social media είναι μιας πρώτης τάξης ευκαιρία, αν λειτουργήσουν σωστά (κανείς, βέβαια, δεν μπαίνει στον κόπο να εξηγήσει ξεκάθαρα τι σημαίνει αυτό το «σωστά»), για να διευρύνουν περαιτέρω τις δημοκρατικές διαδικασίες. Αλλά και να εξυπηρετήσουν τα περάσματα προς την ελευθερία, που είναι ο τελικός σκοπός της Δημοκρατίας.

Αγνοώντας ή ακόμα και αδιαφορώντας για τη μερισματοποίηση στον

αισθητό κόσμο που δημιουργούν, η οποία συμπληρώνεται από την ενδογενή αντίφαση της ηγεμονίας που επιβάλλουν. Η ίδια η φύση του διαδικτύου, άλλωστε, έχει σύνδεση με την αλληγορία του Πλάτωνα για τη σπηλιά, εκεί που ο πραγματικός κόσμος είναι αναπαράσταση. Εικονικός κόσμος. Με τα social media να εξυπηρετούν τον εξατομικευμένο εαυτό της φιλελεύθερης κοινωνίας, κάθε χρήστης παραχωρεί την ελευθερία του μέσω των προσωπικών δεδομένων που δημοσιεύει.

Ακόμα και η πρόσφατη χαριτωμενιά του #10yearschallenge, ώθησε τους χρήστες να ανανεώσουν τα δεδομένων των προσώπων τους σε βάθος δεκαετίας. Κι εδώ είναι που χρειάζεται η μαζική κοινωνική αντίσταση, προκειμένου η αληθινή ζωή να αποκτήσει ξανά καθολικό ρόλο και να βρεθεί στο επίκεντρο της αφηγηματικής βαρύτητας. Εκεί δηλαδή που φωλιάζει η Ιστορία και η ερμηνεία της και όχι ο μύθος.

Όπως φροντίζει να κάνει στο βιβλίο της για την αφανή ηρωίδα του Αγρινίου, την Κατίνα Χαντζάρα (ή Βάγια Ρήγα), η εκπαιδευτικός Ειρήνη Τριανταφύλλου, αναδεικνύοντας την ιστορική βιογραφία μέσα από τις προφορικές μαρτυρίες. Φωτίζει την εκτέλεση των 120 αγωνιστών τού Αγρινίου τη Μ. Παρασκευή του 1944, από τους Γερμανούς και τους γηγενείς συνεργάτες, με μοναδική θηλυκή παρουσία την Κ. Χαντζάρα.

Πρόκειται για ιστορική μαρτυρία, ντοκουμέντο, που σε πολλές περιπτώσεις πιθανότατα να αγνοεί ακόμα και ο ντόπιος πληθυσμός, αν και είναι εφάμιλλη της σφαγής του Διστόμου ή του Ολοκαυτώματος στα Καλάβρυτα. Ενσωματώνοντας την προφορική μαρτυρία και το βίωμα στον γραπτό λόγο, ενισχύεται η ίδια η κοινωνική αντίσταση αλλά και η Ιστορία. Η οποία θα πρέπει να γράφεται για τη Ρηνιώ και τον μαστρο-Στέφανο κατά τον Μίσσιο, προκειμένου να είμαστε συνδεδεμένοι με την ανθρωπιά και όχι ως άκαμπτο ακαδημαϊκό ρεύμα.

Συναντώντας καθημερινούς λογοτέχνες, η Ε. Τριανταφύλλου κατάφερε με υπερβατικό τρόπο να σπάσει τον απομονωτισμό που υπήρχε τα χρόνια της Κατοχής στην κοινωνία του Αγρινίου. Όρθια

και μόνη μέσ' την ερημιά του πλήθους, όπως ακριβώς το γράφει ο Αναγνωστάκης, η αφανής ηρωίδα αρχικά παρασύρθηκε στη φθηνή διασκέδαση και τις υπηρεσίες του αγοραίου έρωτα, θέμα που αγγίζει με απόλυτο σεβασμό και διακριτικότητα η συγγραφέας. Σύντομα, όμως, δόθηκε ολόψυχα στον αγώνα, θυμίζοντας το τρόπο για να κερδίσει κανείς την ελευθερία και τη ζωή.

«Σβάρνιζαν το κορμί της κάτω. Το χώμα ήταν βρεγμένο και το στάρι στο χωράφι έγινε κατακόκκινο από τις εκτελέσεις»**.

Ήταν και οι δικοί τους θάνατοι που σκότωσαν τον φασισμό, με τη λεβεντιά, την αξιοπρέπεια και την τόλμη να σταθούν απέναντί του. Κι αυτό ακριβώς είναι που αναδεικνύει η έρευνα της Ειρήνης Τριανταφύλλου για την εκτέλεση των 120 αγωνιστών. Με την παράλληλη ευχή κάθε ήρωας να δικαιωθεί. Κυρίως οι αφανείς. Γιατί αυτός ο κόσμος αλλάζει, αρκεί να το θελήσουμε. Κυρίως εμείς, οι αφανείς ήρωες.

** Παράθεμα από το *Κατίνα Χαντζάρα (1912-1944)*, εκδ. γράμμα, Αγρίνιο 2018.

Η εκπομπή της Βαβυλωνίας της 1ης Φεβρουαρίου (audio)

Εκπομπή ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ.

Κάθε Παρασκευή 18:00-19:00 στο Ραδιόφωνο του The PressProject.

Την Παρασκευή 1η Φεβρουαρίου ο Νίκος Ιωάννου και ο Στέφανος Μπατσής καταπιάνονται με τις καταστροφικές συνέπειες του εξορκτισμού για τη δημοκρατία, το περιβάλλον και την ανθρώπινη ζωή. Μια ματιά που ξεκινά από τη Βραζιλία, περνά από την εθνικά παραζαλισμένη Ελλάδα για να καταλήξει στη

Το «σαράκι» του συστημισμού και η αντι-ΒΑΠΕ ρητορική

του Τάσου Κεφαλά*

πρώτη δημοσίευση στο Μεσοχώρα-Αχελώος SOS

A. Εν αρχή ην ο (αντί)λογος

Ο ριζικός μετασχηματισμός του τομέα της ενέργειας στη χώρα μας, που έχει συντελεστεί -κυρίως- τις δύο τελευταίες δεκαετίες, έχει σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη τοπικών και πανελλαδικών πρωτοβουλιών και κινημάτων, για μια σειρά ζητημάτων, από την κατάσταση στις λιγνιτικές περιοχές μέχρι το πρόσφατο φαραωνικό σχεδιασμό της εξόρυξης υδρογονανθράκων και από την επέλαση των αιολικών στους ορεινούς όγκους μέχρι τη συνεχιζόμενη φραγματοποίηση μεγάλων ποταμών και υδατορευμάτων. Μια διαδεδομένη αίσθηση αδυναμίας ανακοπής αυτών των εξελίξεων, σε συνδυασμό με τη συνθετότητα του προβλήματος, έχουν -από παλιότερα- δημιουργήσει την ανάγκη της ουσιαστικής συνεννόησης και της κοινής δράσης των επιμέρους κινημάτων, κάτι που για την ώρα εξακολουθεί να είναι ζητούμενο, γι αυτό και η παράφραση της γνωστής ευαγγελικής ρήσης που προτάχθηκε.

Τον Οκτώβρη του 2018, το Δίκτυο «Μεσοχώρα – Αχελώος SOS» δημοσιοποίησε κείμενο με τίτλο «Δώδεκα θέσεις για τη διαχείριση της ενέργειας». Η συγκεκριμένη συλλογικότητα συνεχίζει, στις μέρες μας, μια πολύχρονη παράδοση αγώνων ενάντια στα έργα στον άνω ρου του Αχελώου, δηλαδή στα σχεδιαζόμενα νέα φράγματα/ΥΗΕ στη Μεσοχώρα και στη Συκιά και στην εκτροπή τεράστιων ποσοτήτων νερών του ποταμού προς το

θεσσαλικό κάμπο. Παρ' όλα αυτά, επέλεξε να μην περιοριστεί στα της υδροηλεκτρικής ενέργειας, αλλά να καταπιαστεί με τη συνολική θεώρηση της κατάστασης που επικρατεί στον τομέα της διαχείρισης της ενέργειας, ξεκινώντας από δύο βασικές παραδοχές. Η πρώτη παραδοχή αφορά στην αλληλεξάρτηση μεταξύ όλων των σχεδιασμών, που αφορούν σε επιμέρους πτυχές του ζητήματος. Η δεύτερη αφορά στη δυσκολία των κινημάτων να διατυπώσουν ένα χειροπιαστό αντίλογο, εξ αιτίας και των τραγικών αντιφάσεων στο λόγο τους, που συνοδεύεται -συννά- από άγνοια βασικών παραμέτρων και από έλλειψη αίσθησης του μεγέθους του προβλήματος.

Ως προς τη δεύτερη παραδοχή, αξίζει να καταγράψουμε και την εξής συμπληρωματική διαπίστωση του κειμένου των «Δώδεκα θέσεων»:

«Δεν είναι λίγες οι φορές που η στάση σε κρίσιμα ζητήματα ενεργειακών επιλογών καθορίζεται από το τι κάνει πιο εύκολη την επικοινωνιακή διαχείριση των επιμέρους αγώνων και που υιοθετείται μέρος της συντηρητικής ατζέντας. Σε άλλες περιπτώσεις, παρεισφρύει έντονα ο τακτικισμός και ένας στενός ωφελιμισμός»

Αποδέκτες αυτού του προβληματισμού είναι οι συλλογικότητες που εμπλέκονται σε αγώνες με επίκεντρο ζητήματα διαχείρισης της ενέργειας και του νερού, εξορυκτικών δραστηριοτήτων, άμεσης δημοκρατίας και αποκέντρωσης, κριτικής της ανάπτυξης κλπ., με σκοπό *«την ένταση της προσπάθειας εμβάθυνσης του προβληματισμού, καλλιέργειας συνθηκών για την ενιαιοποίηση του λόγου των κινημάτων και τη δημιουργία προϋποθέσεων ενός συντονισμού με ουσιαστικό περιεχόμενο και προοπτική»*. Είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι ένας τέτοιος διάλογος έχει ξεκινήσει και βρίσκεται σε εξέλιξη, με την προσοχή στραμμένη στην ουσία και χωρίς το άγχος της οποιας επικοινωνιακής διαχείρισης του κειμένου των «Δώδεκα θέσεων».

Χρειάστηκε πολύ λίγος χρόνος, για να αναζωπυρωθεί το

ενδιαφέρον για τα ζητήματα αυτά. Η πρώτη αφορμή δόθηκε με τη δημοσιοποίηση του «εθνικού σχεδιασμού για την ενέργεια και το κλίμα» και η δεύτερη με μια ημερίδα, με τίτλο: «ΑΠΕ: μύθοι και αλήθειες».

Β. Σχεδιασμός που παγιώνει την απορρύθμιση και αναπαράγει τα προβλήματα

Ο «εθνικός σχεδιασμός για την ενέργεια και το κλίμα» εκπονήθηκε από ομάδα εργασίας του ΥΠΕΝ, τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση για λίγες μέρες (13/11/2018 – 7/12/2018) και, κατά τα λεγόμενα των αρμοδίων, πρόκειται να οριστικοποιηθεί εντός του 2019. Διαμορφώθηκε και παρουσιάζεται σε μια περίοδο κατά την οποία το μεγαλύτερο μέρος των επιδιωκόμενων αλλαγών έχει, ήδη, υλοποιηθεί και, μάλιστα, με τρόπο που -κοντά στα παλιά- έχει ανοίξει πολλά νέα «μέτωπα». Συνεπώς, δεν πρόκειται για κείμενο που μας κάνει σοφότερους ή που μας ξενίζει με τις βασικές επιλογές του. Ψευδεπίγραφοι αποδεικνύονται και οι όροι «εθνικός» και «σχεδιασμός», αφού η παγίωση των πολιτικών της πλήρους απελευθέρωσης των αγορών ενέργειας έχει καταστήσει ανέφικτο ένα στοιχειώδη προγραμματισμό με όρους εξυπηρέτησης του δημοσίου συμφέροντος.

Την κοινωνική, νομιμοποιητική βάση του την αναζητά στη λογική της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, δίνοντας νέα ώθηση στις υποδομές φυσικού αερίου και στο ατελέσφορο μοντέλο των βιομηχανικής κλίμακας ΑΠΕ (ΒΑΠΕ, για τη συνεννόηση) στην ηλεκτροπαραγωγή, που συμβαδίζουν με τις «παραδοσιακές» μορφές ηλεκτροπαραγωγής (λιγνιτικές μονάδες και μεγάλα ΥΗΕ) και με τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων, που εξακολουθούν να έχουν τον κυρίαρχο ρόλο στην κάλυψη της ζήτησης των κάθε λογής ενεργειακών αναγκών. Ο βαθιά υποκριτικός χαρακτήρας του συζητούμενου «σχεδιασμού» αποδεικνύεται και από τη, σχετικά πρόσφατη, επιλογή για έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων σε έκταση που αντιπροσωπεύει το 1/3, περίπου, της χερσαίας και θαλάσσιας επικράτειας της χώρας.

Δεν είναι αντικείμενο αυτού του άρθρου η αναλυτική κριτική του

υπό διαμόρφωση σχεδίου. Αξίζει, όμως, να σημειωθούν δύο πράγματα:

- Η έντονη, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, παρέμβαση εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας (παραγωγή, μεταφορά και διανομή, εμπόριο κλπ.) και φορέων που συνδέονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα (μελετητές, επιστημονικά και ακαδημαϊκά «λόμπι», συνδικαλιστές κλπ.), από τη σκοπιά των ιδιαίτερων επιδιώξεών τους.

- Η απουσία συγκροτημένης κινηματικής παρέμβασης και η αποσπασματική προβολή αιτημάτων και στόχων, με τρόπο που, σε ορισμένες περιπτώσεις, υποδηλώνει άρρητες συμπλεύσεις με κάποια από τα παραπάνω επιχειρηματικά σχέδια.

Ως προς τη δεύτερη επισήμανση, που μας αφορά περισσότερο, θα ήθελα να προσθέσω το εξής: πέρα από μεμονωμένες παρεμβάσεις με συνολική αναφορά στα ζητήματα της διαχείρισης ενέργειας -όπως αυτές του Δικτύου «Μεσοχώρα – Αχελώος SOS» και της «Πρωτοβουλίας Αθήνας ενάντια στις εξορύξεις υδρογονανθράκων-, η συντριπτική πλειοψηφία των παρεμβάσεων θα μπορούσε -πολύ σχηματικά- να κατηγοριοποιηθεί ως εξής:

- σε αυτές πολιτών, που κατά κανόνα δεν έχουν συστηματική κινηματική δράση και υιοθετούν τη mainstream αντίληψη περί κλιματικής αλλαγής, είχαν πανομοιότυπο περιεχόμενο (έμφαση με δραματικό τρόπο στους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής, απανθρακοποίηση, εναντίωση στις εξορύξεις υδρογονανθράκων, απεριόριστη ανάπτυξη των ΑΠΕ) και οι οποίες ήταν προϊόν μιας «κατευθυνόμενης» καμπάνιας του WWF.

- σε αυτές πολιτών, που με κάποιο τρόπο έχουν εμπλακεί στον αγώνα κατά των ΒΑΠΕ, ήταν εστιασμένες στις συνέπειες της συγκεκριμένης δραστηριότητας (περισσότερο στις τεχνικές – οικονομικές πτυχές της) και διακρίνονταν από σαφή τάση υποβάθμισης ή άρνησης της κλιματικής αλλαγής, ανοχή στην υφιστάμενη κατάσταση (εκτεταμένη χρήση ορυκτών καυσίμων, μεγάλα ΥΗΕ κλπ.), απουσία αναφοράς στις εξορύξεις

υδρογονανθράκων κλπ.

Γ. Σε διαδικασία «μετάλλαξης» το αντι-ΒΑΠΕ κίνημα

Η επιλογή της αναφοράς στην ημερίδα, με τίτλο: «ΑΠΕ: μύθοι και αλήθειες», γίνεται εξ αιτίας της άμεσης συνάφειάς της με τη δεύτερη τάση. Αλλά και για κάτι ακόμη πιο σημαντικό: επειδή, κατά την ταπεινή μου γνώμη, **σηματοδοτεί την ουσιαστική μετάλλαξη ενός σημαντικού τμήματος του αντι-ΒΑΠΕ κινήματος, με εμφανή τον κίνδυνο να χάσει τα κινηματικά του χαρακτηριστικά, ενσωματώνοντας στο λόγο του μια τεχνοκρατική – συστημική αντίληψη για τα ζητήματα διαχείρισης της ενέργειας.** Για να μη μιλάμε, όμως γενικά και αόριστα, ας δούμε ορισμένα χαρακτηριστικά της ταυτότητας και του περιεχομένου της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας.

Όσο κι αν φαίνεται απίστευτο, η ημερίδα δεν είχε στοιχεία διοργανωτή ! Δημοσιοποιήθηκε μέσω μιας ηλεκτρονικής διεύθυνσης (syntonistiki.diamartyrias.vape@gmail.com), με το συνοδευτικό τίτλο «ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΑΠΕ», ενώ στην έναρξη της ημερίδας αναφέρθηκε ότι «οργανώνεται από φορείς και πολίτες, απ' όλη την Ελλάδα, που έχουν προσυπογράψει μια διακήρυξη που βρίσκεται στο οπισθόφυλλο του προγράμματος». Ενημερωτικά, πρόκειται για ένα μονοσέλιδο κείμενο με τίτλο «Πανελλήνια Διακήρυξη κατά των Αιολικών και άλλων λεγόμενων "ΑΠΕ"», που άρχισε να διακινείται το Γενάρη του 2018 και, έκτοτε, έχει υπογραφεί από πολλούς φορείς και πολίτες. Από την περίοδο αυτή αρχίζει να λειτουργεί αυτό το «σχήμα» (αν, φυσικά, πρόκειται για κάτι που παραπέμπει σε κάποιο είδος συλλογικότητας), για το οποίο όμως απουσιάζει οποιαδήποτε άλλη πληροφορία για τη σύνθεση, τη λειτουργία ή τον τρόπο λήψης αποφάσεων.

Απουσιάζουν, επίσης, επεξεργασίες ή κείμενα αναφοράς, που να υπογράφονται από το συγκεκριμένο «σχήμα», πέρα από τη διακήρυξη που προαναφέρθηκε. Στο διαδίκτυο υπάρχει ένα ιστολόγιο, με τίτλο «Πανελλήνια Διακήρυξη κατά των Αιολικών και άλλων λεγόμενων "ΑΠΕ"», που φιλοξενεί τη διακήρυξη, χωρίς να έχει στοιχεία επικοινωνίας ή στοιχεία κάποιου διαχειριστή,

πέρα από τα ονόματα δύο «συνεργατών», όπως αναφέρονται. Συνηθέστερο μέσο έκφρασης αυτής της τάσης -ας την ονομάσουμε έτσι- είναι οι προσωπικές παρεμβάσεις – αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η αναπαραγωγή θέσεων τεχνοκρατών, που θεωρείται ότι λειτουργούν υποστηρικτικά σε μια συγκεκριμένη προσέγγιση. Κατά συνέπεια, ο σχολιασμός και η κριτική που ακολουθούν περιορίζεται, αναγκαστικά, στο κείμενο της διακήρυξης και στα όσα ειπώθηκαν στην ημερίδα, υποθέτοντας ότι αντιπροσωπεύουν -στον ένα ή στον άλλο βαθμό- το μεγαλύτερο μέρος αυτών που τα συμερίζονται και τα προβάλλουν.

Ας ξεκινήσουμε με ορισμένες επισημάνσεις στο κείμενο της διακήρυξης. Σε αντίθεση με αντίστοιχες πρωτοβουλίες κοινής έκφρασης στο παρελθόν, που είχαν σαφή αντι-ΒΑΠΕ χαρακτήρα, η συγκεκριμένη διακήρυξη υιοθετεί συλλήβδην αντι-αιολικό και αντι-ΑΠΕ προσδιορισμό. Μπορεί, φυσικά, η τρέχουσα εμπειρία μας να σχετίζεται αποκλειστικά, σχεδόν, με έργα ΒΑΠΕ, αλλά αυτό δεν οδηγεί υποχρεωτικά σε κάτι, που συνιστά ουσιώδη αλλαγή προσανατολισμού του αντι-ΒΑΠΕ κινήματος, με ότι αυτό συνεπάγεται. Το κυρίως «σώμα» της διακήρυξης περιλαμβάνει ορισμένες ουσιώδεις επισημάνσεις για την αναποτελεσματικότητα των ΒΑΠΕ και τις επιπτώσεις τους. Την ίδια στιγμή, απουσιάζει οποιαδήποτε κριτική στάση στην πρότερη κατάσταση στον τομέα της διαχείρισης της ενέργειας, εκφράζεται προβληματισμός για τη δέσμευση κεφαλαίων που στερούν πόρους από τη συμβατική ηλεκτροπαραγωγή, καταγράφεται επιλεκτική προτίμηση στα μεγάλα ΥΗΕ και στα εργοστάσια καύσης βιομάζας. Η πολιτική στον τομέα των ΑΠΕ εξετάζεται αποσπασμένη από τις γενικότερες εξελίξεις στον τομέα της ενέργειας, αποσιωπούνται τελείως οι σχεδιασμοί για την εξόρυξη υδρογονανθράκων και την ανάπτυξη πληθώρας διακρατικών ενεργειακών διασυνδέσεων (αγωγοί φυσικού αερίου, καλώδια κλπ.), η λογική της ανάπτυξης μένει στο απυρόβλητο, ενώ υπάρχει επαναλαμβανόμενη επίκληση στην «εθνική οικονομία». Γενικότερα, διαχέεται η αίσθηση ότι το μοναδικό σοβαρό πρόβλημα στον τομέα της ενέργειας είναι η ανάπτυξη των ΑΠΕ και η επιθετική στάση ξένων συμφερόντων που επιβουλεύονται την ανάπτυξη και την πρόοδο της πτωχής πλην τίμιας Ελλάδας.

Η ημερίδα, που πραγματοποιήθηκε στις 1/12/2019, ήρθε να αναπτύξει παραπέρα και να κωδικοποιήσει τα όσα συνοπτικά αναφέρει ή υπαινίσσεται το κείμενο της διακήρυξης. Το κύριο περιεχόμενό της απετέλεσαν τέσσερις βασικές εισηγήσεις με τα εξής αντικείμενα: «Κλιματική αλλαγή: το κίβδηλο άλλοθι της πράσινης ανάπτυξης», «Μεταβλητές ΑΠΕ συστήματος (μΑΠΕΣ): μια άβολη αλήθεια», «Ενεργειακά ατελέσφορες, οικονομική απάτη, περιβαλλοντικό θέατρο» και τις διάφορες νομικές πτυχές της υπόθεσης. Η θεματολογία προΐδεάζει, έτσι κι αλλιώς, για το τεχνοκρατικό περιεχόμενο της ημερίδας, η οποία είχε μια καθόλου ευκαταφρόνητη δημοσιογραφική προβολή, ακόμη και σε μέσα που δε φημίζονται για την υποστηρικτική τους θέση στα κινήματα.

Από τα όσα ειπώθηκαν εισηγητικά, σταχυολογώ τις, κατά τη γνώμη μου, πιο ενδιαφέρουσες αναφορές, χωρίς να επαναλαμβάνω παρατηρήσεις που προαναφέρθηκαν, μιλώντας για το κείμενο της διακήρυξης:

Από τα όσα ειπώθηκαν εισηγητικά, σταχυολογώ τις, κατά τη γνώμη μου, πιο ενδιαφέρουσες αναφορές, χωρίς να επαναλαμβάνω παρατηρήσεις που προαναφέρθηκαν, μιλώντας για το κείμενο της διακήρυξης:

· **Δεν υπάρχει κλιματική αλλαγή, υπάρχει αλλαγή του κλίματος.** Η τρέχουσα αλλαγή του κλίματος είναι μέρος ενός μεγαλύτερου κύκλου γνωστού ως κλιματική χαμηλή φάση που προηγείται μιας περιόδου διαδοχικής θέρμανσης γνωστής ως φάση υπέρβασης. Το διοξείδιο του άνθρακα δεν αποτελεί ρύπο με την έννοια που του αποδίδεται. Το CO₂ ακολουθεί πάντα το κλίμα. Ο υδρατμός είναι με διαφορά το σπουδαιότερο αέριο του θερμοκηπίου και επιβεβαιώνεται ως σημαντικός παράγοντας στην μεταβολή του κλίματος. Ο Ήλιος είναι με διαφορά η πιο σημαντική κινητήρια δύναμη του γήινου κλιματικού συστήματος. Τα συστήματα κυκλοφορίας των ωκεανών και της ατμόσφαιρας καθορίζουν την διαφοροποίηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη, η οποία δεν είναι εύκολο να αποτυπωθεί με ακρίβεια. Οι εξισώσεις που αναφέρονται στις ροές ακτινοβολίας ενός συστήματος

χρησιμοποιούνται ανορθόδοξα και απλοποιημένα. Οι φυσικές αλλαγές και οι αλληλεπιδράσεις στις συνιστώσες του γήινου συστήματος είναι μια από τις αιτίες της εσωτερικής μεταβλητότητας του. Κανένα μοντέλο δεν μπορεί να αποτυπώσει ούτε να προβλέψει την μεταβολή του κλίματος.

- Η μεταβλητότητα της παραγωγής των ΑΠΕ του συστήματος επιβαρύνει σημαντικά τις θερμικές μονάδες ηλεκτροπαραγωγής, αφού οι τελευταίες είναι υποχρεωμένες να λειτουργούν συνεχώς υπό μεταβαλλόμενο φορτίο, ούτως ώστε η συνολική ηλεκτροπαραγωγή να διατηρείται σταθερή και ίση με την ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας. Το γεγονός αυτό έχει **αρνητική επίδραση στο βαθμό απόδοσης και στις εκπομπές CO₂ των συμβατικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.**

- Άμεσες εθνικές προτεραιότητες είναι: η πλήρης και ενδεδειγμένη αξιολόγηση των επιπτώσεων των μεταβλητών ΑΠΕ του συστήματος και επιμερισμός του κόστους. **Ενεργειακός προγραμματισμός ελάχιστου κόστους έως τα έτη 2030 και 2050, χωρίς δαιμονοποίηση ουδεμίας τεχνολογίας ηλεκτροπαραγωγής και χωρίς καταστροφολογικά σενάρια και αφορισμούς, με πλήρη συμμόρφωση στις θεσμικές μας υποχρεώσεις.**

- Το ενεργειακό πρόβλημα είναι κατά βάση δημογραφικό. Σε συνδυασμό με τις προσδοκίες για καλύτερη ποιότητα ζωής, την παγκοσμιοποίηση και τους γεωπολιτικούς περιορισμούς, **δεν υπάρχει αρκετή, σχετικά φθηνή, ενέργεια για όλους. Το ενεργειακό κενό** πρέπει να καλυφθεί με εξοικονόμηση και μείωση ζήτησης (ύφεση;), περισσότερη αποδοτικότητα (κόστος!), περισσότερο φυσικό αέριο (υποδομές), υδροηλεκτρικά (για τυχερούς...), πυρηνικά (για τολμηρούς) και με ΑΠΕ (που είναι ενεργειακά ασήμαντες).

- **Οι ΑΠΕ, καθ' εαυτές έχουν γίνει μηχανισμός αναδιανομής, άσχετος με την ενέργεια ή με την προστασία κάποιου κλίματος.** Το ρεύμα, όπου έχουν μπει πολλές ΑΠΕ έχει ακριβύνει. Οι ΑΠΕ προστίθενται χωρίς να υποκαθιστούν τη συμβατική ηλεκτροπαραγωγή. Δεν έχει μετρηθεί εξοικονόμηση καυσίμων ή

μείωση εκπομπών CO₂ από ΑΠΕ. Αντιθέτως, έχει τεκμηριωθεί ότι η ύφεση μειώνει εκπομπές. Και το αέριο, τα πυρηνικά και τα υδροηλεκτρικά. Και φυσικά, οι φόροι χρήσης ενέργειας.

· Υπάρχει **θεσμική νομοθετική θωράκιση των ΑΠΕ** και ιδίως των εγκαταστάσεων αιολικής ενέργειας μέσα από την ευρεία και πολυεπίπεδη παροχή κρατικών ενισχύσεων. Το ενιαίο τέλος εκπομπών αερίων ρύπων (ETMEAP) αποτελεί μόνο μία από τις πολλές πηγές κρατικής ενίσχυσης των ΑΠΕ και επομένως οικονομικής επιβάρυνσης των πολιτών. Το γεγονός ότι οι εν λόγω κρατικές ενισχύσεις καταβάλλονται απευθείας σε ιδιωτικές επιχειρήσεις χωρίς να επιτελούν και το σκοπό για τον οποίο αυτές επιβάλλονται (μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων κ.λπ.) εγείρει σημαντικά ζητήματα νομιμότητας.

Δ. Παρατηρήσεις, σχόλια, συμπεράσματα

Διαβάζοντας και ακούγοντας τα παραπάνω, ανατρέχω, σχεδόν αυτόματα, σε παλιότερες κινηματικές επεξεργασίες και δράσεις για τα ζητήματα της ενέργειας και διαπιστώνω με θλίψη πόσα πολλά βήματα πίσω έχουν γίνει από ένα τμήμα του κινήματος. Παρόλο ό,τι, τότε, οι εμπειρίες μας ήταν πολύ λιγότερες και πολλές από τις βασικές πολιτικές στον τομέα της ενέργειας βρίσκονταν σε φάση διαμόρφωσης. Αναφέρομαι σε πρωτοβουλίες σαν την «Παρέμβαση φορέων και κινήσεων πολιτών για τα ζητήματα της ενέργειας» (Απρίλης 2009), την «Παρέμβαση φορέων και κινήσεων πολιτών στο σχέδιο νόμου για τις ΑΠΕ» (Γενάρης 2010), τη «Διακήρυξη της πανελλαδικής επιτροπής κατά των βιομηχανικών αιολικών εγκαταστάσεων (ΒΑΕ)» (Μάιος 2011), την «πορεία ενέργειας» στη ΔΕΘ (Σεπτέμβρης 2008) και τον αγώνα κατά της εγκατάστασης επτά διάσπαρτων, σε όλη την Ελλάδα, μονάδων λιθάνθρακα, την περίοδο 2007 – 2009. Μπροστά σε αυτές, η πρόσφατη ημερίδα αντιπροσωπεύει την ολοκληρωτική αναδίπλωση, τον εγκλωβισμό σε τεχνοκρατικές και συντηρητικές αντιλήψεις, την αποστασιοποίηση από τα κινήματα στα άλλα «μέτωπα» της ενέργειας και καλλιεργεί έναν έρποντα «πατριωτισμό», έκδηλο σε πολλές από τις τρέχουσες εκφάνσεις της πολιτικής ζωής των ημερών μας.

Αναρωτιέμαι αν θα χρειάζονταν άλλοι εισηγητές ή τι παραπάνω θα λέγονταν, αν η ημερίδα δε διοργανώνονταν από συλλογικότητες πολιτών (;), αλλά από έναν επιχειρηματικό όμιλο, που δραστηριοποιείται στη συμβατική ηλεκτροπαραγωγή και αντιτίθεται στις δραστηριότητες στον τομέα των ΑΠΕ.

Για όσους/ες θεωρούν ότι δεν είναι αυτονόητα τα παραπάνω συμπεράσματα, θα προσέθετα τα εξής σχόλια και παρατηρήσεις:

1. Υπάρχει μια **συστηματική υποβάθμιση και απαξίωση του οικολογικού χαρακτήρα του αντι-ΒΑΠΕ κινήματος**, χαρακτήρα εγγεγραμμένου στο DNA του, από τα πρώτα του βήματα. Οι παραινέσεις να περιοριστεί η ενασχόληση με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των έργων ΑΠΕ και να εστιαστεί η επιχειρηματολογία στο τεχνικό – οικονομικό σκέλος είναι συχνές και επαναλαμβανόμενες. Σε μια εποχή που συνειδητοποιείται πλατιά η ανάγκη αφομοίωσης της οικολογικής αντίληψης στους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες του μέλλοντος, κάποιοι επιμένουν στον οικονομισμό και στην αποτίμηση των όποιων επιλογών με τους πιο στενούς όρους κόστους και κέρδους. Με τέτοιες προϋποθέσεις είναι εξηγήσιμη η διολίσθηση από τον αντι-ΒΑΠΕ στο, συλλήβδην, αντι-αιολικό και αντι-ΑΠΕ χαρακτήρα των αντιστάσεων, που δε συγκαλύπτεται από την καραμέλα, του τύπου «εγώ είμαι με τις ΑΠΕ, αλλά ...». Για να μην αναφερθώ στην πληθώρα των αναφορών σε «οικωλογία» και σε «οικωλόγους» ή στα ευφυολογήματα τύπου «μΑΠΕΣ» (μεταβλητές ΑΠΕ συστήματος).

2. Η αποδεδειγμένη αναποτελεσματικότητα των ΒΑΠΕ στην κάλυψη σοβαρών ενεργειακών αναγκών και στον περιορισμό των ρύπων - παρά την τεράστια νομική και οικονομική πριμοδότηση και πέρα και πάνω από το θέμα της κλιματικής αλλαγής-, λειτουργεί σαν το βολικό «άλλοθι» για να καλλιεργηθεί ο **συμβιβασμός με τις κυρίαρχες συμβατικές πρακτικές παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας**, στηριγμένες -κατά κύριο λόγο- στα ορυκτά καύσιμα. Η υποτιθέμενη ουδετερότητα απέναντι στις διάφορες τεχνολογίες δεν είναι ειλικρινής. Υπάρχουν σαφείς προτιμήσεις που δεν κρύβονται (ορυκτά καύσιμα, μεγάλα ΥΗΕ, βιομάζα). Κάποιοι/ες φέρουν βαρέως το γεγονός ότι ένας εμβληματικός, από πολλές

απόψεις, αγώνας κατά του λιθάνθρακα -την περίοδο 2007-2009- οδήγησε στην οριστική απόσυρση αυτού του σχεδίου. Αν είναι δύσκολο σε αυτούς/ές να αξιολογήσουν τις κοινωνικές επιπτώσεις των εξορυκτικών δραστηριοτήτων και της φραγματοποίησης μικρών και μεγάλων ποταμών, για ενεργειακούς σκοπούς, ας προσπαθήσουν τουλάχιστον να υπολογίσουν τι σημαίνει σε χρήμα η αποψίλωση και η ερήμωση περιοχών, οι μετακινήσεις πληθυσμών, οι εξοπλισμοί και οι πολεμικές συρράξεις για τη διασφάλιση πηγών πρώτων υλών και δρόμων μεταφοράς, η αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας κλπ. (ξέρω, στις λιγνιτικές περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας δεν υφίσταται τέτοιο θέμα, όλα καλά ...).

3. Σε μια περίοδο έντονης αλληλεξάρτησης όλων των ενεργειακών δραστηριοτήτων, τελικής διαμόρφωσης ενός ασφυκτικού θεσμικού πλαισίου και με τους μεγάλους ενεργειακούς ομίλους να «παίζουν σε όλα τα ταμπλώ» **είναι αυταπάτη να πιστεύει κανείς ότι η «επέλαση» των ΒΑΠΕ μπορεί να ανακοπεί με αποσπασματικές δράσεις, επιχειρηματολογία περιορισμένη στην ηλεκτροπαραγωγή, σε απόσταση -αν όχι, σε διάσταση- με τις κινηματικές αντιστάσεις στα άλλα «μέτωπα» και χωρίς μια βασική εναλλακτική αντίληψη στα θέματα της οικονομίας και, συνακόλουθα, της διαχείρισης της ενέργειας.**

Για να σταματήσει, επιτέλους, κι αυτή η επιφανειακή και βαθιά υποκριτική στάση της υποτιθέμενης αλληλεγγύης, ανάμεσα σε φορείς και συλλογικότητες που υπηρετούν ασύμβατες μεταξύ τους αντιλήψεις, για να φανεί ότι υπάρχει ένα πιο ευρύ «μέτωπο». Αγνοώντας ότι πιο κακή υπηρεσία από τη συγκάλυψη δε θα μπορούσαν να προσφέρουν.

4. Για να υπάρξει, όμως, μια ορατή διέξοδος, θα πρέπει να ανοίξει ένας ουσιαστικός διάλογος, να «ξεσκονίσουμε» παλιότερες επεξεργασίες (σαν αυτές που προαναφέρθηκαν) και να σκύψουμε με ουσιαστικό ενδιαφέρον και διάθεση στις νέες (σαν το κείμενο των «Δώδεκα θέσεων»). Πρέπει, πρώτα και πάνω απ' όλα, να εντοπίσουμε την καρδιά του προβλήματος στον τομέα της ενέργειας. Που, όπως λένε οι παλιότερες επεξεργασίες και επικαιροποιεί το κείμενο των «Δώδεκα θέσεων», είναι **«ο έλεγχος**

της ζήτησης ενέργειας και η ανάσχεση της τάσης κατασπατάλησης μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων και όχι οι τεχνικές κάλυψης των κάθε φορά αναγκών».

Σε μια, μόνο, από τις εισηγήσεις της ημερίδας επιχειρείται μια σχετική αναφορά, στην οποία επισημαίνεται η δυσκολία στην κάλυψη των ενεργειακών αναγκών. Προσέξτε, όμως: θεωρώντας αυτονόητη την αλματώδη αύξηση της ζήτησης και με την προσοχή στραμμένη στα μέσα για την κάλυψή της και όχι στον έλεγχο και τον περιορισμό της. Και πώς αλλιώς, όταν το φαινόμενο ανάγεται στη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού και στην ανάγκη βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου. Μόνο που αυτή είναι η μισή αλήθεια, γιατί η αύξηση της ζήτησης ακολουθεί πολύ πιο έντονο ρυθμό, σε σχέση με την αύξηση του πληθυσμού και γιατί αφορά κυρίως τις μεγάλες βιομηχανικές χώρες και το βιοτικό επίπεδο των πολιτών τους και όχι τις πιο φτωχές χώρες του πλανήτη. Αν θέλουμε, λοιπόν, να μιλήσουμε ουσιαστικά για τον πυρήνα του προβλήματος, δεν μπορεί παρά να μιλήσουμε και για τη λογική της ανάπτυξης, να την επανεξετάσουμε, κάτω από το φως των σύγχρονων προβληματισμών για την απομεγέθυνση, την αποκέντρωση και την αυτοδιεύθυνση και να κάνουμε σαφές τι είμαστε διατεθειμένοι να «θυσιάσουμε» από την πλαστή ευημερία μας. Μπορεί να φαίνεται απλοϊκό και σχηματικό, αλλά εξακολουθώ να πιστεύω ότι είναι επίκαιρο το ερώτημα – μοτο των «Πολιτών κατά του λιθάνθρακα»: **«Ενέργεια για τι και για ποιον;»**. Ποιοι από τους όψιμους συμπαραστάτες του αντι-ΒΑΠΕ κινήματος έχουν τη διάθεση και τα κότσια να μπουν σε μια τέτοια συζήτηση;

5. Η κλιματική αλλαγή αποτελεί ένα από τα ζητήματα που ταλανίζουν τον κόσμο των κινημάτων για τα ζητήματα ενέργειας, καθώς έχει συνδεθεί άμεσα με τον τρόπο κάλυψης των ενεργειακών αναγκών. Η κυρίαρχη αντίληψη την αποδίδει σε ανθρωπογενείς παράγοντες και, κυρίως, στη χρήση των ορυκτών καυσίμων. Στο όνομά της έχουν γίνει και συνεχίζουν να γίνονται περιβαλλοντικά «εγκλήματα» και διασπαθίζεται δημόσιο χρήμα. Υπάρχει και η διαφορετική επιστημονική αντίληψη, βασικά σημεία της οποίας προαναφέρθηκαν. Οι άνθρωποι χωρίς ειδικές γνώσεις

στοιχίζονται, κατά κανόνα, πίσω από την κυρίαρχη αντίληψη, ιδιαίτερα όταν, εξαιτίας της φύσης του προβλήματος, δεν μπορούν να τη διασταυρώσουν με τις προσωπικές τους εμπειρίες και όταν οι εκπρόσωποι της μειοψηφικής άποψης «λουφάζουν», για να το πω απλοϊκά. Ακόμη και όταν η αναποτελεσματικότητα -παρά τη γενναία και παντοειδή στήριξη- των πολιτικών αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής γεννά εύλογες επιφυλάξεις, όχι μόνο για τις πολιτικές, αλλά και για το ίδιο το φαινόμενο. Ειδικότερα, μέσα στο αντι-ΒΑΠΕ κίνημα δεν υπάρχει προηγούμενο συζήτησης και ειδικών επεξεργασιών πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα. Με αυτά τα δεδομένα κι όσο κι αν ενοχλεί η, με θρησκευτική προσήλωση, καταστροφολογική στάση μεγάλων ΜΚΟ, **δε μου φαίνεται καθόλου σοφή ιδέα να παίξει το ρόλο του αρνητή της κλιματικής αλλαγής μια ομάδα πολιτών, που καλά-καλά δεν μπορεί να αυτοπροσδιοριστεί με σαφήνεια** (αναφέρομαι στους διοργανωτές της ημερίδας).

6. Η μερίδα του αντι-ΒΑΠΕ κινήματος, οι απόψεις της οποίας σχολιάζονται σε αυτό το κείμενο, καταφέρεται με σκληρό τρόπο απέναντι σε εκείνες τις ΜΚΟ που πρωτοστατούν στην προπαγάνδα για την κλιματική αλλαγή και υποστηρίζουν την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη ΒΑΠΕ. Την κατανοώ αυτήν τη στάση. Στην πράξη, όμως, υιοθετεί τη λογική αυτών των ΜΚΟ, συνδέοντας μονοσήμαντα τα ορυκτά καύσιμα με την κλιματική αλλαγή. Ως προς αυτό, δανείζομαι τη σχετική αναφορά του κειμένου των «Δώδεκα θέσεων»: **«Η μονοδιάστατη σύνδεση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων με την κλιματική αλλαγή βάζει σε δεύτερη μοίρα τις πολύ σοβαρές επιπτώσεις που υπάρχουν σε τοπικό επίπεδο, παντού όπου υπάρχουν δραστηριότητες σχετιζόμενες με την εξόρυξη, τη μεταφορά και τη χρήση ορυκτών καυσίμων.**

Για να μην αναφερθούμε στις πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές επεμβάσεις που συντελούνται για τη διασφάλιση της πρόσβασης των μεγάλων δυνάμεων και του κεφαλαίου στους πόρους αυτούς. Είναι βέβαιο ότι η μονομερής επικέντρωση στις υπερτοπικές επιπτώσεις της χρήσης ορυκτών καυσίμων διευκολύνει την υλοποίηση μεγάλων επενδύσεων και στον τομέα των ΑΠΕ και

στον τομέα των ορυκτών καυσίμων. Ανεξάρτητα από τη σύνδεση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων με την κλιματική αλλαγή, ο δραστικός περιορισμός της χρήσης τους δεν μπορεί να παρά να αποτελεί βασικό στόχο μιας εναλλακτικής πολιτικής για την ενέργεια».

θα είχε ενδιαφέρον να πληροφορηθούμε αν γίνεται αντιληπτή αυτή η διάσταση, ιδιαίτερα τώρα που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη ένα φαραωνικό σχέδιο εξόρυξης υδρογονανθράκων και ανάπτυξης πλήθους διακρατικών αγωγών μεταφοράς φυσικού αερίου.

7. Αναζητώντας μια ψυχολογική και πιο ανθρωποκεντρική εξήγηση των αλλαγών που συντελούνται στο αντι-ΒΑΠΕ κίνημα, τείνω να καταλήξω ότι αυτές οφείλονται στην απογοήτευση που έχει φέρει η γενικευμένη υποχώρηση των κινημάτων και η αδυναμία ανακοπής της επέλασης των ΒΑΠΕ, σε συνδυασμό με τις δυσκολίες που συνεπάγεται και το χρόνο που χρειάζεται ένας μακρόχρονος αγώνας για την υλοποίηση ενός -πραγματικά- εναλλακτικού σχεδίου. **Πολλές φορές, σε τέτοιες συνθήκες, επιλέγεται ο δρόμος της (υποτιθέμενης) ασφάλειας και του συμβιβασμού.**

Για να διασφαλιστώ ότι δε θα συμβεί κάποιο «ατύχημα», απορρίπτω συνολικά τις ΑΠΕ, αντιπροτείνοντας τα «δοκιμασμένα» υλικά: ορυκτά καύσιμα, μεγάλα ΥΗΕ (για τους τυχερούς) και πυρηνικά (για τους πιο τολμηρούς), σύμφωνα με έναν από τους εισηγητές. **Τοπικισμός, στενός ωφελιμισμός και συντηρητισμός σε ένα πακέτο!** Το ζήσαμε και με τη διαχείριση των απορριμμάτων. Όσο ο «κίνδυνος» κατασκευής υποδομών διαχείρισης αποβλήτων - ακόμη και υποδομών ανακύκλωσης- ήταν σχετικά μακριά, όλα καλά και άγια, μαζί, αγαπημένοι και αλληλέγγυοι. Όταν ο κίνδυνος άρχισε να πλησιάζει, άρχιζαν τα όργανα. Να δίνουν και να παίρνουν τα «ποτέ και πουθενά ΧΥΤΑ», οι «πάσες» στη χαβούζα της Φυλής (η δοκιμασμένη λύση, που λέγαμε παραπάνω), το φλερτ με την καύση των απορριμμάτων, μέχρι και για μαζική εξαγωγή στο εξωτερικό (για καύση, εννοείται) ακούσαμε. Κάπως έτσι γράφτηκε και η «εποποιία» της Κερατέας και να με συμπαθάτε που χαλάω τη φαντασίωση πολλών.

Σε άλλη περίπτωση θα έκλεινα αυτό το κείμενο διαβεβαιώνοντας ότι γράφεται με την καλύτερη των διαθέσεων για έναν ουσιαστικό διάλογο κλπ. κλπ. Δε θα το κάνω. Στο μικρόκοσμο των ανθρώπων, που εμπλέκονται σε κινηματικές δράσεις για την ενέργεια, είμαστε λίγο – πολύ γνωστοί μεταξύ μας. Η εκτίμηση υπάρχει ή δεν υπάρχει. Δηλώσεις συμπάθειας, φιλικά χτυπήματα στην πλάτη και φιλοφρονήσεις δεν έχουν απολύτως κανένα νόημα. Αν κάτι είναι αναγκαίο, αυτή τη στιγμή, είναι να μιλήσουμε ανοιχτά και με ειλικρίνεια. Για να ξέρουμε με ποιους πάμε και ποιους αφήνουμε. ...

Γενάρης 2019

* μέλους του Δικτύου «Μεσοχώρα – Αχελώος SOS» και της Πρωτοβουλίας Αθήνας ενάντια στις εξορύξεις υδρογονανθράκων